

говци, занаятчии, земледълци, и т. н. Какво можеше да се противопостави срѣщу едно зло, което плаши всички? Щомъ държавата е съюзникъ на старитѣ класи, неспособни инѣкъ да живѣятъ, освѣнъ въ съюзъ съ насието и чрѣзъ насилия, новитѣ класи ще се обединятъ, сами ще обявятъ съюзъ на държавата и въ тоя ненормаленъ съюзъ ще търсятъ срѣдства да се издигнатъ надъ притѣснителитѣ. Държавата е силна съ закони и може да брани интереситѣ на нововъз-дигащитѣ се класи било вжтрѣ, било вѣнъ. Една млада сила търси нови полета да упражни органи-тъ си, да се засили, да нарасне въ своята жизнѣйностъ. Въ такова състояние се чувствуваше новото економическо развитие и новитѣ класи около 1840—50. год. Но, помирени съ деспотическата държава по една сурова необходимостъ, тие класи мислѣха чрѣзъ еволюцията да придобиятъ и политическо прѣдимство. Въ първо врѣме трѣбва да се освободимъ отъ Фенеръ. Трѣбва да основемъ своя, собствена национална църква, каквато сме имали отъ врѣмето на Бориса. Трѣбва да засилимъ училищата и просвѣщението. Но какъ, съ що и докждѣ трѣбва да се простира компетентността на тие нови учрѣждения? Ето въпросътъ. За еволюциониститѣ отъ първитѣ години слѣдъ появата на тая идея — нейната реакция ще срѣцнемъ къмъ 1869 — 1876 г. — всичкиятъ въпросъ се изчерпяше съ формалности, съ промѣни на докорациитѣ. Разбрали по-скоро отъ всички, че мирътъ съ държавата е най-главното придобитие на възраждането за тѣхнитѣ партизани, които имаха извѣстни материални изгоди, тѣ спираха тамъ, отъ дѣто по-радикалнитѣ дѣйци смѣтаха да трѣгнатъ: тѣ спираха съ смѣната на патрика съ владика. Подъ дебелиата сѣнка на падишаховия режимъ и съ сладката пѣсенъ на попа, може по-спокойно да се дрѣме. Това бѣше кжсогледство на една генерация, която никога не вижда по-долече отъ не-посрѣдственитѣ интереси на една прѣходна епоха.